

Jicak Bar Josef

Sećanje na ljubav

Prevela s hebrejskog
Dušica Čvorić

Beograd, 2018

*Mojoj deci – Cipori, Itaiju i Raheli s velikom
ljubavlju.*

„Pitaj, pitaj, jer uskoro nećeš imati koga da pitaš“,
govorila mi je tetka Sure.
Ovu knjigu posvećujem njoj i celoj porodici.

Petkom tata uzima korpu sa dva peškira i sapunom i nas dvojica odlazimo u parno kupatilo u Starom gradu. Trčim ispred njega sve dok ne stignem do kraja trotara i tu zastajem, osvrnem se da proverim pomalja li se on iza ugla, pa nastavljam dalje. Tata kaže da je ovo kupatilo iz doba Turaka, da su njegovi tata i deda, pa čak i dedin deda tu dolazili. Hoda polako, ležerno. U „švajcarsku banju“, kako je moj otac zove, ne idemo tek tako zbog kupanja, to možemo i kod kuće, već da se preznojimo, pročistimo i otvorimo „pore na koži“ koje je zapušila prašina.

Trčim uz stepenice pored sinagoge Ari. Uprkos svim očevim objašnjenjima, ubeđen sam da će jednog dana iz nje izaći lav.* Dok tata ne stigne, imam šta da vidim: gomile turista ulaze u sinagogu i slikaju se pored tabernakla. Ovde u Safedu ne vičemo na njih „Nevernici!“, „Šikse!“, kako je to slučaj sa devojkama koje prolaze ulicom Mea Šearim (Stotinu kapija) ispod dedine terase u

* Sinagoga Ari – dobila je naziv po čuvenom rabinu i kabalisti Isaku (Ben Solomonu) Lurija Aškenazi, koji je bio poznat po nadimku ha Ari – lav. Živeo je u Safedu u XVI veku. – *Prim. prev.*

Jerusalimu. Starac koji čuva sinagogu baš je zadovoljan što oni dolaze, daje kapicu mladićima, a devojke zaogrće preko ramena maramama (da im se ne bi video „sav servis“ kad se sagnu, objasnio mi je otac). Starac se vrti među njima i govori im dok mu metalna kutija zvekeće u ruci: prilog spasava od smrti, prilog spasava od smrti. Svi mu daju pare. I ja mislim da вреди dati nekoliko parica da se ne umre. Ali, sigurnosti radi, pitam tatu da li je tačno to što starac kaže. Tata se smeje: sve je to bezvezarija, svi na kraju umru.

Otac nastavlja puževim korakom, ljudi ga pozdravljaju i on otpozdravlja njima; uskoro će početi da mi priča kako je tamo stanovao njegov otac, a ovamo njegov stric, u ovoj kući njegova mama, a u onoj njegov deda. A kad počne s tim pričama ne ume da stane. Mnogo je ponosan na to što može da kaže da je šesta generacija u Safedu; zahvaljujući njemu ja sam sedma generacija rođena u Zemlji. Znam da sam s mamine strane deveta generacija rođena u Hevronu i u Galileji; kad sam se u školi razmetao da sam deseta generacija rođena u Zemlji, niko nije ni primetio da lažem. Što je još važnije, deda Meir Jakov je iz Čehoslovačke, iz zemlje Emila Zatopeka, „češke lokomotive“, o kome sam čitao u nedeljniku *Dečja reč*. Kad sam to ispričao Nici, nastavnici fizičkog, rekla mi je: „Svaka čast, potrudi se da on bude ponosan na tebe.“

Trčim napred i stižem prvi do kupatila. Čekam tatu na klupi, preko puta malog čoveka duge brade koji sedi za dugačkim stolom nogu oslonjenih na kofu punu kocaka leda. Na zidovima sa strane visi okačena odeća. Čovek pruža dugu mršavu ruku i tankim belim prstima hvata za grlić bocu narandžastog gaziranog pića, zatim

ga izvlači iz kocaka leda (oduvek sam više voleo one zelene sokove). Otvara flašu otvaračem koji je visio sa stola privezan kanapom. Njegovo hladno i vlažno disanje stiže do mene. Uplašen sam. Lice mu je umrljano naranđastim kapljicama gaziranog pića. Uspaničen sam i spremam se da pobegnem, ali tata stiže. Čovek jednom rukom uzima pare koje mu je tata dao, a drugom otvara fioku i u nju spušta novac, i pokazuje nam glavom da uđemo.

Nismo sami u svlačionici. Stidim se da se skinem, ali tata se smeje i kaže mi da to svi ovde rade. Skida bluzu i potkošulju, otkopčava kaiš i kači pantalone o kuku na zidu. Kad je skinuo i gaće, okrenuo sam glavu u stranu. Osvrnem se oko sebe i vidim da ima još gole dece. Tada, poput osuđenika na smrt, vešam odeću na zid i trčim za ocem koji je nestao u oblaku pare koja je jurnula unutra kad je otvorio vrata. Trčkaram za njegovom golotinjom duž velike i vlažne prostorije sa visokom tavanicom do čijeg vrha vode široke kamene stepenice. Tata me upozorava: penjemo se polako, jer se toplota diže i samo najhrabriji uspevaju da se popnu do najvišeg stepenika. Vatra koju ne vidimo gori u peći ispod velikog kamena u uglu prostorije. Debeo muškarac sa vlažnim peškirom preko glave izliva na vreo kamen kofu vode koja se odmah pretvara u paru. Tata se već popeo za dva stepenika, a i ja za njim. Zadihao se od velike toplote, pocrveneo i naduo se. Povikao je čoveku pored peći: „Aj, aj, aj, ubijaš nas!“ Takmičim se sa tatom ko će se popeti više. Penjemo se polako stepenik po stepenik, sedamo malo, saginjemo glavu jer ne može da se diše od vrućine. Osećam se spaljeno, ništa ne vidim od pare, a oči su mi pune znoja. Oko nas na stepenicama sede goli

ljudi, svi su crveni i znojavi, sagnutih glava od vreline i svi stenju: aj, aj, aj.

Kad je prošao Jom kipur, u osam sati uveče, zazvonio je telefon: Aviva, očeva žena. Glas joj je bio potpuno zbunjen: „Jošua se nije osećao dobro... Ovde su dva lekara... Kažu da je mrtav.“

Tata mi daje snop grana, poput metlice, koji naziva „lenji anđeo“; traži da ga njim udaram po leđima. Samo sam ga dodirnuo time, a na leđima su se već pojavili crveni otisci. Uplašim se i prestajem, ali tata viče: „Još, još!“ Čovek koji sedi pored peći prosipa još jednu kofu vode na usijani kamen. „Ubico, ubico!“ viče tata od užitka; čak i ja želim da povičem, ali kako otvorim usta vlaga me zaguši i ne mogu da dišem. Ništa ne vidim od magle osim tatinih crvenih leđa. Bojim se da sam ga udarao suviše jako, jer su mu se pojavile sitne kapljice krvi. Prestajem, preplašen, a on se okreće prema meni i siguran sam da hoće da mi kaže da sam ga povredio. Lice mu je crveno i naduveno, još tren i prsnuće. Za tili čas ćemo obojica izgoreti od prevelike toplote. Spuštam pogled i osećam da mi uzima iz ruke „lenjog anđela“. Nova kofa vode je prosuta. Čuje se dugo psss i oblak pare nas opkoljava. Osećam kratka šljepkanja po leđima – tata me udara metlicom, koja je takođe vlažna. Starac koji sedi na najnižem stepeniku viče: „Vode, vode!“ i čovek pored peći sipa hladnu kofu vode koja spremno čeka. Tata se nasmeje, pogleda ga i kaže: „Vidi kukavicu, ostao je dole.“ Čujem još jedno psss i ponovo osetim šljepkanje po leđima. Tata nestaje u oblaku, daleko, još dalje od svih, a ja s mukom otvaram oči.